

ՏԱՐԻՆԵՐ ՅԵՏՈՑ

(Ս. Սահակ)

Մագաղաթներու դէզի մը առջեւ,
Քաղցր ու վիրաւոր,
Նըսած է սրտում Հայրապետն Հայոց:
Մութերուն վերել լուռ մեմարանին,
Ուսայն մը ինչպէս կը հիստուի իր շուրջ
Լոյսը կանթեղին,
Մինչ մագաղաթեայ իր դէմին վրայ,
Ուր տառապանքն իր խորհուրդն է զըրեւ,
Լոյսի, ըստեղի կը շարժին թեւեր,
Ներքին խոհանքի հովէն տարուբեր:

Մինակ ու լրբուած,
Ունջատած կեանքէն եւ զայն անուշոյ
Կապերէն բոյր,
Ուրացուած, հեքուած նախարարներէն
Մեր արեայագաւ,
Նեւտած նույնալար, ոգորումներու
Եւ նուանումի զառիթափէն վար,
Ցաւին նիզակը սրտին՝ խորամուխ:

Հեռուն, շատ հեռուն,
Կ'առկայծի յոյսին նըրազն անանուն,
Ուռանց քաշելու իր նայուածքն իրեն:
Եւ հոգին պըրկուած վիշտերէ հազար,
Տըժգոյն, դալկահար,
Կը զգար ձեռք մ'անկայտ չարիքներու մութ,
Մօտեցող իրեն,
Կորզել վտրձելու շողիկը կեանքին,
Ուր գիտցաւ շատնալ օրերուն դէմ չար,
Դառնալ հառազայթ:

Եւ աչքերուն դէմ իր աստուածաբեալ,
Կու գան կը շինուին տարիներն անցեալ,
Նախ իր մանկութեան օրերն աննուագ,
Օտար քաղաքի դարպասներէն ներս,
Օրրանին դիմաց որբութեան սրտում:

Չէր տեսած իր մայր,
Քաղցր իշխանուհին այն Մամիկոնեան,

Որ գեռ պարմանի,
 Լըմած մաժիւսներ, գրղիակ ու պերճանք,
 Ամուսնու կողքին եկած էր լուսել
 Միտքն իր ապուածիլ,
 Միտքի կըրակո լն այն երկնապարգէս,
 Որ զերթ մորենի կը վառէր անեղ
 Հայ հողին վրայ եւ սիրտերու մէջ:

Ձէր տնած իր մայր, աղջկին այն պարսփան,
 Երազ մը ինչպէս հայ հողէն ծընած,
 Այնքերով պայծառ,
 Որուն կարօտով տարիներ երկար
 Կարցունմոտէին աչքներն իր հօր:

Վէպ էր ծընունդն իր,
 Վէտաներու բոց էփեղն ինկած
 Մեր մասեաններուն.
 Եւ մայրն իր Սանդուխտ, երազ անմասոյց,
 Հազիւ մայր եղած կը թողոր աշխարհ,
 Թաղելով այսպէս կարօտներ հազար
 Խորն խանձարուրին մանկիկին իր որբ,
 Ինք այդ երկունքին զոհն արհաւիրախ:

Կաղնի մը ինչպէս, զատուած մըրուէն,
 Հասակն է իր հօր,
 Այնքերով կըրակ, վարտերով աղուոր,
 Փարթամ ու հըգօր:

Յետոյ տարիներն իր պատանութեան,
 Շունչին տակ մեծ հօր,
 Հովնցներուն ծոց Տուրուբերանի,
 Ուր ծուէն ծուէն պիտի կերտուէին
 Խորն իր հոգիին սարերն մեր երկրին,
 Ամրոցներ թառած լեռներու կուրծիքն,
 Տանարներ զողտիկ՝
 Բըլած հողերէն մեր հոգիներուն,
 Երազն հայրենի,
 Հիւսուած թելերով մեր ըղձաբեկներուն:

Ապա մեկնումն իր դէպի Կեսարիա,
 Յետոյ Բիւզանդիոն,
 Ուր լոյսն ու արիւն երկընքի մաղով
 Կը բաւարարէր մարդոց:

Յեռոյ վերադարձն հայրենի աշխարհ,
 Հագած ամբակուռ զըրանն հոգիին
 Իր նախնիներուն,
 Ռոնկ նախայէն արեան, արցունքի,
 Ընթացան խաղաղ,
 Առանց բարթելու աչրներն իրենց,
 Փոթորիկներէն ու գուպարներէն
 Աշխարհաստասան:

Ոգորումներու եւ նուաճումի
 Տարիներ երկար,
 Մոռցած բուն, հանգիստ,
 Եւ մոռցած ինքզինք,
 Ապրելով երազն իր ժողովուրդին
 Արիւնքաբաւ:

Անապատէն լեռ ու լեռնէն քաղաք,
 Քարաժայռ մ'ինչպէս պերն ու փառացի,
 Որ սուրին փոխան զըրիչ էր բրնձած,
 Ու գերմարդկային տեսնող մ'ինչպէս,
 Ապագայի մեծ մասեանին վրայ
 Կու գար քանդակել խորհուրդը գեղին,
 Արիւնքաբաւ բայց ոսկեծրղի:

Ժայռ էր անխորտակ դաւերու դիմաց,
 Նախ Բիզանդիոնին,
 Յեռոյ Պարսիկին մեր երկրակործան:
 Աշանակ մախուր, բազմաըստեղեան
 Շրնորհներու ջինջ,
 Ոսկի պատմութեանն գալիք դաւերու
 Եւ սերունդներու ուսերուն նկատած:

* * *

Իր մրսփի անհուն պատառին վրայ,
 Տեսիլն անհանուն եւ խորհրդագեղ,
 Լուսեղէն սիւներ, ջրովժ առ ջրովժ,
 Երկնէն երկիր կ'իջնէին թաւալ,
 Կազմելու ծրփանքն ծովին լուսամած:
 Ու լոյսերուն մէջ սեղան ոսկեծոյլ,
 Մալլուած նափոքս,
 Պարզուած մագաղաթ, գիրեր ոսկեառ,
 Եւ պատանիներ սեռերէ երկու,

Կազմած շրջապար,
Ելելէջին մէջն այս խորհրդաւոր:

Ու կը վերջիւնէ,
Որ սրբագրուի այդ պատկերին դէմ,
Տըղու մը նըման լացեր էր անգոր,
Կեանքէն անժառանգ մընալուն համար:

Կը յիշէր հանգէսն գիւշին գիշերու,
Խորախնանքն անհուն, լոյսին գիտութեան,
Եւ պարմաններու հոյլեր բոցեռանդ,
Բացած բաժակներն իրենց սիրտերուն,
Գըրի խորհուրդին:

Ժամեր մենութեան,
Երբ նիարդներով իր սրտին անհուն,
Փոխադրեր էր բարբառով հայուն
Գիրքն Աստուածաշունչ,
Հաւատալով միշտ լեզուի հրաւերին,
Դարերու անհուն աւազանին մէջ
Արիւնով սրբութեամբ ձայնին այդ հրգօր,
Կարկաչ մեղրամոյշ եւ գէտ սրբազան,
Սերունդէ սերունդ բացօղ իր սահանք,
Դէպի ապագան,
Մեր հոգիներու եւ մեր հողերու
Սուրբ դաւանակութեան իբրեւ զրիսուր:

Փափաքեր էր որ Գիրքն Աստուածաշունչ,
Դիր եւ մագաղաթ ըլլալէ առաջ,
Ըլլար խօսքն հայուն մեր շրջաններուն,
Եւ սիրտ բաբախուն,
Կուրծներուն ներքեւ գալիմ զարմեռուն:
Եւ մեր տանարներ, հագնելէ առաջ
Ըսպիսակ մարմար,
Նահատակներու ըլլային շիրիմ,
Քարէ կալլակներ բըխած մեր երկրի
Ալեքեհն խորունկ,
Որոնց շրջադիւս սերունդներ գալիմ,
Հագնելին այսկերպ կրակէ շապիկ,
Եւ խորտակելով պարիսպն երկընթին,
Բերէին մեզի, անընդմիջաբար,
Միաժին Որդին:

Ուրախ էր սակայն,
 Որ միտի արևան ժառանգութեան դէմ,
 Որմէ կը մընար այսպէս ինք ունայն,
 Կըրցած էր դընել մըսի, հոգիի
 Ժառանգութիւն նոր ու յաւերժական,
 Վեր մեր օրերու փառհերէն տապաս:

Անցեալն իր այսպէս,
 Հեռու, անմատոյց խորքի մը վըրայ,
 Կը բացուէր թերթ թերթ,
 Մասեան մը ինչպէս խորհրդազրուած,
 Երբեմն Տըխուր, երբեմն պայծառ:

Մունկերուն՝ փրոած Գիրքն Աստուածաւունջ,
 Դըրուած վերբասին արիւնովն իր բորբ,
 Հեռու իր կայէն, փառքէն երբեմնի,
 Գեհափին կեցած տարիներու ձիգ,
 Որոնց վէտերուն վերեւ կ'երկարէր
 Շուքն իր բոցաթիւ,
 Կը մըսածէր ան օրերուն անցեալ,
 Կոհակներու պէս զարնուող իր սրտին,
 Բանալով դէմին իր մագաղաթեայ
 Իրենց յուշերու կրակն ու մոխիր:

Դեռ մօր արգանդէն եղաւ այր ցաւոց,
 Բայց խանդն ու կըսկիծ,
 Գիտցան հաւերիլ խորն իր հոգիին,
 Խորհուրդով անյայթ:

Դարու մը ամբողջ խոկումն եղաւ ան,
 Սուրբ ու ժըրաջան.
 Բարձունքէն ինկած՝ գիտցաւ բարձրանալ,
 Վերջալոյսն ինչպէս կը վերածընի
 Արեալոյսին ծոց:

Փառքն այս երկրաւոր,
 Զոյովեց բընաւ իր հոգին ամուր,
 Բայց իր մահէն վերջ աստիւն յաւերժութեան,
 Իր անխնայութեան եղաւ շրմաբար:

ԵՂԻՎԱՐԴ

(Շարունակելի)